

Cerkev – vrč žive vode*

Kakšno podobo Cerkev nosi v sebi povprečen sodobni kristjan? To vprašanje verjetno marsikoga vznemirja spričo dejstva, da v dobi postmoderne narašča zanimanje za duhovnost, po drugi strani pa smo priča velikemu upadu verske prakse v katoliški Cerkvi. Ob tem ne moremo mimo dejstva, da narašča število t. i. "anonimnih kristjanov", ki sicer priznavajo, da verujejo v Jezusa Kristusa in se celo imajo za kristjane, a hkrati izjavljajo, da niso ali pa ne želijo biti člani Cerkev, saj jim verske institucije predstavljajo predvsem odtujenost in celo manipulacijo z Bogom. Zato niso redki primeri vernikov, ki zatrjujejo, da Boga oz. Jezusa najbolj intenzivno doživljajo v naravi, ne pa na primer pri sveti maši. V skladu s svojim doživljanjem Boga odklanjajo mašo in zakramente (zlasti spoved!), saj naj bi vse to predstavljalo le rituale brez globljega pomena, istočasno pa tudi zatrjujejo, da za spoznanje Boga ne potrebujejo posrednika, še najmanj pa institucije, kot je Cerkev. Po njihovem mnenju je odnos z Bogom nekaj, kar mora biti neodvisno od vsakršnih struktur, pa naj gre za obredja, institucijo ali sistem dogem. Tudi Sveto pismo naj ne bi bilo zanesljivo, saj naj bi bilo v njem veliko kasneje dodanih (ali morda ponarejenih?) stavkov, s katerimi naj bi Cerkev hotela upravičiti svoj obstoj in delovanje. Poleg tega Jezus po njihovem prepričanju ni želel ustanoviti institucionalizirane Cerkev.

Nasprotovanje instituciji

Navedenim stališčem bi sicer lahko neposredno ugovarjali, vendar se moramo najprej poglobiti v vzroke za tovrstno ločevanje. Celotnega spektra vzrokov seveda ne bomo mogli

zajeti, lahko pa naštejemo vsaj nekaj razlogov. Eden izmed njih je gotovo ideologija, ki jo še najbolj ponazarja parola "Kristus da, Cerkev ne" in jo moremo videti kot prizadevanje laicističnih krogov, da bi naredili čim večjo zarez med vero in institucijo - pri tem ima veliko vlogo tudi motiv diskvalifikacije Cerkev kot pomembnega subjekta civilne družbe, ki ima svoj pogled na svet in zavzema kritično distanco do sveta, predvsem do nekaterih duhovnih, filozofskih in družbenih tokov ter pojavov. Po drugi strani pa moramo vzroke iskati tudi v sami Cerkvi, ki je z drugim vatikanskim koncilom sprejela načelo, da je Cerkev predvsem občestvo oz. skupnost, vendar pa v praksi še vedno marsikje prevladuje miselnost, da je človek zaradi institucije in ne obratno. Posledica tega je, da se marsikateri kristjan ne more več istovetiti s Cerkvijo, saj se v njej počuti izgubljen, odtujen, negotov. Praktičen primer tega je na primer mlad človek, ki v svoji župniji morda ne najde svojega mesta, ker se okolje ne ujema z njegovim iskanjem Boga (na primer ljudske pobožnosti, ki se jih v glavnem udeležujejo starejši verniki in so dostikrat za mladega človeka preveč enolične). Tudi na splošno je sodobni človek zelo nezaupljiv do institucij, še zlasti pa do verskih, saj naj bi le-te pačile odnos z Bogom, same pa naj se ne bi držale izročila, na katerega se sklicujejo. Pri tem niso toliko na udaru različne cerkvene skupnosti, izhajajoče iz reformacije, kot pa katoliška Cerkev, pri kateri je zaradi hierarhije ter enotnosti institucionalna razsežnost nekoliko bolj poudarjena. Zato se postavlja vprašanje, ali je v krščanstvu struktura, ki bi določala okvir in vsebino krščanskega verovanja, res odveč.

Samarijanka in živa voda

Da bi našli odgovor na to vprašanje, si poglejmo odlomek iz Janezovega evangelija, ki pripoveduje o Jezusu in Samarijanki:

Tedaj je prišla neka žena iz Samarije, da bi zajela vode. Jezus ji je rekel: "Daj mi piti!" Njegovi učenci so namreč odšli v mesto, da bi nakupili hrano. Samarijanka mu je torej rekla: "Kako vendar ti, ki si Jud, prosiš mene, Samarijanko, naj ti dam piti?" (Judje namreč nočejo imeti stika s Samarijani.) Jezus ji je odgovoril in rekel: "Če bi poznala Božji dar in če bi vedela, kdo je, ki ti pravi: ›Daj mi piti,‹ bi ga ti prosila in dal bi ti žive vode." Žena mu je rekla: "Gospod, nimas s čim zajeti in vodnjak je globok. Od kod imaš torej živo vodo? Si mar ti večji kot naš oče Jakob, ki nam je dal ta vodnjak in je iz njega pil on sam, njegovi sinovi in njegova živina?" Jezus je odvrnil in ji rekel: "Vsak, kdor pije od te vode, bo spet žejen. Kdor pa bo pil od vode, ki mu jo bom jaz dal, ne bo nikoli žejen, ampak bo voda, katero mu bom dal, postala v njem izvir vode, ki teče v večno življenje." Žena mu je rekla: "Gospod, daj mi te vode, da ne bom žejna in ne bom hodila sem zajemat." (Jn 4,7-15)

V omenjenem odlomku bomo zasledili kar nekaj simbolov, ki predstavljajo strukturo. Ena izmed njih je že ta, da se Jezus sreča s Samarijanko na določenem kraju (studenc pri mestu Sihár, kot beremo v Jn 4,5) in ob določenem času (okoli šeste ure, torej okrog poldneva, kot beremo v Jn 4,6). Jezus se ženi skuša približati s pristno človeško potrebo - da bi pogasil svojo človeško žejo. Zato jo prosi, naj mu da piti (prim Jn 4,7). Že sama prošnja predstavlja neko strukturo - preko nje vstopi Jezus v dialog z ženo. Ko se le-ta začudi, kako more on kot Jud prositi Samarijanko, naj mu da piti, ji Jezus odgovori, da če bi vedela, kdo je tisti, ki jo prosi za vodo, bi ga ona prosila za živo vodo (prim. Jn 4,9-10). "živa voda" je zagotovo zelo zgovoren simbol. V naravnem

okolju ponavadi pomeni tekočo vodo, v prenesenem pomenu pa je to voda, ki daje življenje, ali bolje: vrača življenje v duhovnem smislu. Zato neredko "živa voda" označuje Svetega Duha ali celo Jezusa samega (kri in voda iz Jezusove strani!). Samarijanka mu sicer ugovarja, da nima s čim zajeti, saj ima ona vrč, Jezus pa ne, poleg tega pa je vodnjak, torej izvir vode, globok (prim. Jn 4,11). Iz samega konteksta izvemo, da ima ta vodnjak velik pomen za Samarijane, saj poleg tega, da daje vodo, predstavlja tudi izročilo očetov. Zato žena z vrčem Jezusa prepozna za celo večjega od Jakoba, ki je dal ta vodnjak, Jezus pa vstopa v njeno življenje ravno preko simbolov in izročila, ki so Samarijanom najbližje. Jezus ji razloži, da je pomen žive vode v tem, da vsakdo, ki jo zaužije, postane sam izvir vode, zato "ne bo več žejen" (Jn 4,14). Žena z vrčem, ki še ni povsem doumela tega sporočila, vendarle hrepeni po tem, da ji ne bi bilo treba iti več zajemat v vodnjak. Kasneje, ko ji Jezus pokaže na njeno šibko točko ("Nimam moža" (Jn 4, 17)), žena prepozna v njem pričakovanega Mesijo, zato odloži svoj vrč (!), odide v mesto in pripoveduje ljudem o njem (prim. Jn 4,28).

Če se nekoliko poglobimo v ta odlomek, lahko opazimo, da Jezus sicer nikjer izrecno ne omeni vrča, čeprav mu je Samarijanka skoraj očitala, da je brez vrča in nima s čim zajeti. Pravi pa, da on sam daje živo vodo, kar pomeni, da je Jezus sam studenc in vrč hkrati. Če to postavimo v kontekst celotnega Jezusovega zemeljskega življenja, lahko vidimo navzočnost neke strukture že v tem, da se je "Beseda učlovečila in se naselila med nami" (Jn 1,14). Jezus je privzel človeško telo in tako vstopil v konkretno človekovo zgodovino. Še več: rodil se je v konkretnem času in v konkretnem prostoru. Ko je ljudem razlagal svoj izvor in identiteto, je to delal s pomočjo simbolov (kruh, ki je prišel iz nebes,

prim Jn 6,51), nazadnje pa je pred svojim trpljenjem in smrtjo po zadnji večerji vzel kruh in vino ter ju kot svoje telo in kri izročil učencem ter naročil, naj to delajo v njegov spomin (prim. Lk 22,19), saj je z nami "vse dni do konca sveta" (Mt 28,20). Ta dogodek je zagotovo največji dokaz, da je Jezus uporabljal različne strukture in simbole, da se je lažje približal ljudem, da je ljudi pripravljal na srečanje z Njim in jim prinesel odrešenje. Pri vsem tem je zanimivo, da je za kruh rekel "To je moje telo", za vino pa ni rekel "To je moja kri", pač pa je vzel kelih in rekel: "Pijte iz njega vsi" (Mt 26,27). Ravno tako je dvema učencema rekel: "Ali moreta piti kelih, ki ga moram jaz piti?" (Mt 20,22). Kelih - po naše čaša - je torej predstavljen kot simbol in kot struktura.

Je Jezus ustanovil Cerkev?

Nenazadnje moramo tudi ugovarjati tistim, ki trdijo, da Jezus ni ustanovil Cerkve. Prvo Cerkev lahko vidimo še za časa Jezusa in njegovih učencev, prvi vrhunec pa je dosegla še pred Jezusovo smrtjo, in sicer pri zadnji večerji. Kasneje je svojo razglasitev doživela ob prvem binkoštnem prazniku (prim. Apd 2,1-13). V prvih stoletjih je Cerkev doživljala predvsem preganjanja. Res pa je, da se je kasneje zaradi različnih okoliščin (ne samo zaradi večanja števila kristjanov) institucionalno krepila, včasih tudi na račun njene pričevajske kakovosti. Že v evangeliju lahko beremo o tem, kako je Jezus pripravljal svoje učence na to, da bodo nadaljevali njegovo delo, npr. "Ti si Peter in na tej skali bom sezidal svojo Cerkev in vrata podzemlja je ne bodo premagala. Dal ti bom ključne nebeskega kraljestva; in kar koli boš zavezal na zemlji, bo zavezano v nebesih; in kar koli boš razvezal na zemlji, bo razvezano v nebesih" (Mt 16,18-19); "Prejmite Svetega Duha! Katerim grehe odpustite, so jim odpuščeni; katerim jih zadržite, so jim zadržani" (Jn 20,22-23)

in "Pojdite torej in naredite vse narode za moje učence. Krščujte jih v ime Očeta in Sina in Svetega Duha in učite jih izpolnjevati vse, kar koli sem vam zapovedal!" (Mt 28,19-20). Jezus torej izroča oblast svojim učencem, predvsem Petru kot prvemu med njimi ("Hrani moje ovce" (Jn 21,17)). Ker je z nami "vse dni do konca sveta" (Mt 28,20), želi tudi, da se živa voda, ki jo je obljubil Samarijanki, podarja naprej. Zato je Cerkev vrč žive vode, je vrč, iz katerega pije božje ljudstvo.

Vloga zakramentov

Seveda se moramo vprašati, kako dandanes prepoznavamo "živo vodo". Jezusovo navzočnost lahko v današnjem času prepoznavamo zlasti preko zakramentov, iz katerih lahko prejmemo veliko milosti. Kristjani sicer poznamo sedem zakramentov, vendar bi med njimi izpostavil predvsem tri, ki so dandanes še posebej povezani s krizo razumevanja Cerkve v sekulariziranem svetu. To so zakrament svetega rešnjega telesa (evharistija), zakrament svetega zakona in zakrament sprave (spoved).

1. **Sveto rešnje telo.** Omenjeni zakrament je morda še najbližje temu, kar v vsakdanji govorici imenujemo "sveta maša". Gre za obred, ko se skupnost zbira okrog iste oltarne mize, kjer se Bog razodeva preko besede in preko daritve kruha in vina - telesa in krvi Jezusa, ki tako ostaja povezan z nami "vse dni do konca sveta". Glede na to, da se Jezus daruje v podobi kruha in vina, bi morali zakrament poimenovati sveto rešnje telo in kri. Če upoštevamo delitev zakramentov na zakramente uvajanja, ozdravljanja in služenja, potem lahko ugotovimo, da je zakrament svetega rešnjega telesa predvsem zakrament ozdravljanja, ki ga lahko prejmemo redno (medtem ko zakrament krsta in birme prejmemo le enkrat za vselej), kajti pred vsakim obhajilom izpovedujemo "... reci le besedo in ozdravljena bo moja duša". Sicer pa Cer-

kev uvršča zakrament evharistije med zakramente uvajanja. Dolžnost vsakega kristjana je obisk svete maše ob nedeljah in zapovedanih praznikih, medtem ko je obisk delavniških maš priporočen. Na žalost pa dandanes mnogi kristjani opuščajo obisk svete maše, dostikrat tudi z razlogi, da Boga lahko doživljajo v naravi in da jim zato obisk maše ni potreben, saj je Bog tako rekoč povsod in ne samo v cerkvi. K temu je treba reči naslednje: Bog se res lahko marsikomu razodeva preko stvarstva, ta vidik je še zlasti prisoten v duhovnosti sv. Frančiška Asiškega. Vendar pa odnos do Boga preko narave ne more nadomestiti tega, kar je Jezus pri zadnji večerji izročil svojim učencem, ko je zadnjič pred svojim trpljenjem in smrtjo na križu učencem daroval samega sebe in naročil, naj to delajo v njegov spomin (prim. Lk 22,19). Vsakič pri obhajilu prejmemo živega Jezusa, kar nam prinaša številne milosti. Namen svete maše je torej ohranjati živo povezanost z Jezusom, saj se ob opustitvi obiska maše ta odnos lahko izgubi.

2. **Sveta spoved.** Naslednji zakrament ozdravljanja, ki je dandanes premalo cenjen, je zakrament spovedi oz. zakrament sprave. Gre za zakrament, v katerem (pod varstvom spovedne molčečnosti) izročimo svoje grehe Jezusu tako, da jih izgovorimo, se jih pokesamo in kasneje opravimo pokoro. Spovednik je v tem primeru tisti, ki nadomešča Jezusa, zato tudi podeljuje odvezo od grehov. Iz tega razloga je spoved za življenje kristjana zelo pomemben zakrament, ki prinaša duhovno ozdravljenje. Kljub temu pa ga mnogi kristjani odklanjajo, češ da niso dolžni zaupati svojih grehov drugemu, ki je celo grešnik (ne glede na to, da jih ščiti stroga spovedna molčečnost), in da lahko namesto tega svoje grehe izpovedo Bogu neposredno in da jih Bog odpusti. V teoriji bi lahko takšnim stališčem celo pritrdili, vendar za neposredno izpoved grehov Bogu ne obstaja nobena

struktura, ki bi človeku pomagala do soočenja z lastno grešnostjo. Smisel spovedi je namreč ravno v tem, da se človek sooči s svojo grešnostjo in da greh pove pooblaščenemu služabniku Cerkve (duhovniku), ne pa komur koli. Opuščanje spovedi v končni fazi privede do mišljenja, da je spoved nepotrebna, saj "tako ali tako nimam greha", kot danes misli marsikateri kristjan. Na ta način človekova vest okrne, z njo pa tudi verska praksa.

3. **Sveti zakon.** Gre za zakrament služevanja, ki za samo krščansko življenje posameznika sicer ni nujen, je pa potreben za moškega in žensko, ki želita kot kristjana živeti skupaj in si ustvariti družino. Razen tega je zakrament svetega zakona edini zakrament, ki ga ne podeljuje pooblaščen služabnik Cerkve, temveč si ga podelita zakonca med sabo. Sedanje razmere kažejo, da je zanimanje za zakrament svetega zakona tudi med oddaljenimi kristjani še vedno veliko (čeprav bolj v smislu folklorne kot pa resne odločitve za krščanski zakon), kljub temu pa vse bolj narašča število kristjanov, ki se odločajo za izvenzakonsko skupnost. Vzroki so lahko različni, bržkone pa je odločilna potrošniška miselnost, ki nasprotuje vrednotam, kot je na primer zvestoba, zato pa poudarja človekovo potrebo po neomejeni svobodi tudi v partnerskem odnosu, kar pomeni, da človek lahko kadarkoli brez obveznosti izstopi iz partnerskega odnosa in začne drugega, pri čemer naj bi zakonska zveza predstavljala oviro. Mnogo parov se za izvenzakonsko skupnost odloča z argumentom, da je ljubezen mogoča tudi brez poroke oz. sklenitve zakonske zveze. Ta izgovor je sicer bolj povezan s civilno poroko, ki naj bi bila zgolj nepotrebna formalnost ter strošek, poleg tega pa naj bi neporočeni pari imeli večje ugodnosti pri dohodkih s področja sociale. Krščanska zakonska zveza je še poseben primer, saj je na splošno neločljiva. Nasploh pa je zavračanje zakonske zveze povezano z zmanjšano možnostjo so-

dobnega človeka, da prevzame temeljno življenjsko odgovornost (povprečna starost, pri kateri mladi odidejo od doma, se vedno bolj viša), ter nezaupanjem v zakonsko zvestobo. Po drugi strani pa je to povezano tudi z vse večjim številom ločitev zakonskih zvez. Povsem pričakovano je, da takšen odnos do zakonske zveze vpliva tudi na odnos do zakona kot zakramentalne razsežnosti. Dejstvo pa je, da ravno sklenitev zakonske zveze predstavlja pomembno strukturo (poleg vsebine), ki terja ustrezno pripravo in tako pripomore k zorenju (bodočih) zakoncev.

Strukture kot pomoč človeku

Če sem ta sestavek začel s problematiko odnosa do Cerkve, naj ga s tem tudi zaključim. Že v poglavju o zakramentih je omenjeno, da v svoji strukturalni razsežnosti zakramenti pripomorejo k resničnemu krščanskemu življenju. Strukture pomagajo, da lahko bolj utrdimo odnos z Bogom. Že duhovne vaje same so neke vrste struktura, preko katere obnavljamo ta odnos, če tega ne moremo narediti v vsakdanjem življenju, v katerem smo podvrženi ritmu vsakdanjosti. Tudi čudežna ozdravljenja se ne dogajajo vsevprek, ampak največkrat na posebnih krajih in ob posebnih priložnostih, ki pripomorejo, da se človek zbliža z Bogom. Tudi Jezus namreč ni ozdravljaval kar tako, pač pa na tak način, da je vsak, ki je želel biti ozdravljen, moral sodelovati s to milostjo. Tudi žena, ki se je dotaknila Jezusove ob-

leke, da je bila ozdravljena, je uporabila določeno strukturo - Jezusovo obleko. Žena se je dotaknila Jezusove obleke s posebnim namenom - posledica tega je bila, da je Jezus čutil ta dotik, čeprav ga je množica obdajala in se ga dotikala (prim. Mr 5,21-34). Vendar pa mora biti struktura vedno v službi človeka in ne sme postati sama sebi namen. Struktura je namreč zaradi človeka in ne človek zaradi strukture, če nekoliko spremenimo Jezusovo misel o spoštovanju sobotnega dne (prim. Mr 2,27).

Če torej zajemamo iz božjih studencev "živo vodo" (milosti), potem moramo uporabiti vrč, da vodo lahko zajamemo. Odločitev za življenje s Kristusom je sicer res najprej osebna, torej stvar posameznika, vendar je potrebno to odločitev vedno znova obnavljati in se za Kristusa odločati vsak dan znova, kar pa je zelo težko, če se obenem odpovemo domu, ki nam ga Bog nudi v Cerkvi, ki je skupnost oz. *communio*. Ravno Cerkev v svoji skupnostni in zakramentalni razsežnosti pa predstavlja vrč, s katerim lahko zajemamo in iz njega pijemo *živo vodo* milosti, ki nam jih daje Bog. Le tako bomo kristjani, katerim nihče ne bo mogel očitati, da "nimamo s čim zajeti".

* Gre za naslov delavnice, ki jo je imel avtor na duhovnih vajah skupnosti Emanuel in šole za misijon Abram na Kureščku 2. aprila 2006. Pričujoči zapis je nekoliko prirejeno in dopolnjeno besedilo predavanja v okviru te delavnice.